د ښوونې او روزنې نړیوال ریفورمونه
او د افغانستان راتلونکی ښوونیز نظام

Ketabton.com

امیر محمد منصوري

۱۳۸۳هـ ش

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پيژندنه :

||||||||||||||||||||||||||||||||||||||||||||||||

د کتاب نوم::

د ښوونې او روزنې نړيوال ريفورمونه

او د افغانستان راتلونکی ښوونيز نظام

ليکوال :: امير محمد منصوري

د چاپ کال :: ۱۳۸۳هـ ش کال

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

مهربانه مور پلار ته! چې په ټولو خوږو او ترخو وختونو کې يې په ياديم او د دوی د دعاوو له برکته به مې دغه وړتيا پيدا کړې وي!؛

خوږو اولادونو او کورنۍ ته! چې برسيره پردې چې د دوی د نازولو وخت به مې پدې ليکنه تير کړی وي، د معلمی هنر مې له دوی څخه زده کړی او د ګران هېواد د ميليونو ماشومانو د يوې بيلګې په توګه به مې تل د دوی د راتلونکي په هنداره کې د دې کتاب محتويات کتل او ليکل؛ او

د هېواد درنو ښوونکو ته چې د هېواد د راتلونکي نسل روزنه ور په غاړه ده

يې ډالۍ کوم.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال خبرې

د هغه بښوونکي ښښتن په نوم چې له ختو څخه یې انسان جوړ کړ او هغه ته یې تر ټولو غوره مخلوق ووایه!

تر هر څه د مخه د لوی او قادر ذات الله (ج) شکر ادا کوم چې ماته یې ددې اثر د لیکلو او بشپړولو توفیق راکړ. هیله لرم چې دغه اثر به د ګرانو هېوادوالو لپاره د ښوونې او روزنې په هکله ګټور معلومات وړاندې کړي.

که څه هم له پخوا څخه مې د علمي اثارو د لیکلو او ژباړلو نیت درلود، او ځان مې پدې اړه مکلف باله، خو ستړي ژوند مې ددې ارمان لپاره لږه موقع را کوله . پدې وروستیو کلونو کې مې د ښوونې او روزنې په څانګه کې د دوکتورا د لیکلو فرصت پیدا کړ او دغه وخت مې ددې اثر د لیکلو لپاره هم غنیمت وګاڼه.

دغه لیکنه په معاصره نړۍ کې د ښوونې او روزنې، ټولنې او نړیوالی (Globalization)ترمنځ د اړیکو په هکله دي. دا چې نړۍ د یو شان کیدو پخوا روانه ده، نو دغه اړیکې هم د یو شان کیدلو پخوا تیله کوي. د دغه حرکت نښې نښاني هغه اصطلاحات او مفاهیم دي چې په نړیواله سطحه په ښوونیز و نظامونو کې د ریفورمونو (اصطلاحاتو) په شکل رامنځ ته کیږي.

دا چې دغه اصلاحات څه او د څه په هکله دي او آیا غوښتل کیږي او که تحمیلیږي او که ګډ یا بل شکل لري، پدې کتاب کې تر یوه حده څیړل شویدي.

ددې لیکنې اساسي موخه (هدف) دا وه چې د ښوونیزو اصلاحاتو په هکله په هېواد کې اړوند مرسسات او افراد غور او بحث کولو ته وهڅوي، تر څو په هېواد کې د ښوونیز نظام د بیاروغونې او اصلاحاتو په هکله د هېواد او هېوادوالو په ګټه اغیزمن رول ولوبوي. د هېواد په ژبو کې د علمي اثارو لیکل، څو د هېوادوالو لپاره لوستل او پوهه اسانه شي او په نړۍ کې د وروستنیو بدلونونو په اړه معلومات تر لاسه کړي ، یې یوه بله موخه وه.

دغه اثر پدې هیله لیکل شوی چې د ښوونې او روزنې په چارو کې دولتي کارکوونکي، پالیسي جوړوونکي، د ښوونې او روزنې مینه وال، د پوهنتونونو استادان، محصلین او په پای کي د هېواد سیاستمداران به یې ولولي او د خپلو مربوطه وظایفو او مکلفیتونو په برخه کي به ور ته ګټور تمام شي.

پدې هیله چې دغه لیکنه به په هېواد کې د ښوونې او روزنې په اړه د بحث کولو لپاره ګټور مطالب وړاندې کړای شي، لوستونکو ته یې له لوی خدای(ج) څخه توفیق غواړم.

له یوی خوا نه د ژبې ماهر یم اونه دي لیکوالۍ اوله بلی خوا د تخنیکی پیچلو مفاهیمو توضیح کول هم ګران کار وي، نوهیله لرم چې لوستونکی او نقادان می د دغو معاذیرو له وجی هره ژبني تیر وتنه او ابهام په پراخه سینه وزغمی او د بـیا سموونی لپاره یې را ته په ګوته کړی.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پای کی د سویډن د کمیټې د ښووني او روني د ځانگی له کارکوونکو څخه چه د اوږدي مودي د کار په جریان کي یي ډیر څه را زده کړي دي ، مننه کوم. له محترمې پیاکار لسن څخه چې ددي کتاب د ډیرو موضوعاتو په هکله یې ښی مشوری راکړیدي، دزړه له کومی مننه کوم.

والسلام

امیرمحمد منصوري

کابل

۱۳۸۳ / تله / ۰۹

هیله

یو کتاب د لیکونکی د زیاتو فکری هلو ځلو محصول وي، نو:
�ددې کتاب چاپ دمولف لپاره خوندي دي اوهیڅوک یې د لیکونکي له اجازي پرته دچاپولو حق نلری.
�ددې کتاب د هیڅ یوي برخي دکاپی ، نقل اویا په بل عبارت اړلوته اجازه نشته، خو یوازی هغه وخت چې د ماخذ په حیث یي یادونه وکړي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

محتويات

مخکينی خبرې............

لومړۍ برخه.................

سريزه..............................

د ښوونې او روزنې اړوند ريفورمونه.......................................

ريفورمونه د څه شی په هکله وي؟..................................

د ريفورمونو ډولونه.. ....

د ريفورمونو عملی کيدل او شرائيط...

په نړۍ واله قرينه کې د ښوونې او روزنې د اړوند ريفورمونو اساسی مسئلی......

د نړۍ والی (Globalization) ځانګړتياوي.............. ....

د ښوونې او روزنې د اخرنيو ريفورمونو معياری مشخصات.......

غيرمرکزي کيدنه..................... .... (Decentralization)

د غيرمرکزي کيدني ډولونه.......................................

دغيرمرکزي کيدني لپاره لازمي شرطونه............. ....

څه شی غيرمرکزي کيږي (محتوي يي)؟.............. ....

دغيرمرکزي کيدني لپاره دليلونه...............................

د محلي تصميم نيوني د عمليي لاسته راوړني (ګټي).....

شخصي سکتور.................................. (Privatization)

د انتخاب امکانات (د خپلی خوښی د ښوونې او روزنې امکانات)..........

په ښوونيزو چارو کي د ولس برخه اخستنه................. (Participation)

د ارزښتونو ښوونه او روزنه....................... .... (Values education)

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارزښتونو د ښوونې او روزنې د تجدد (بیا رامنځ ته کیدلو) دلیلونه. ....

د ارزښتونو ښوونه او روزنه د څه شی په هکله وي؟......................

د ار زښتونو ښوونه او روزنه څنګه تدریس کیږی ؟............ ....

په ریفورمونو کې د ارزښتونو د ښوونې او روزنې ځینی مثالونه.....

ښوونه او روزنه د ماشوم د حق په بڼه.. ....

دوهمه برخه.. ....

په افغانستان کې د ښوونې او روزنې تاریخ ته یو لنډ نظر.........

په مختلفو دورو کې د ښوونې او روزنې موخې... ....

په افغانستان کې د ښوونې او روزنې اړوند ریفورمونه... ....

په افغانستان کې د ښوونې او روزنې او سنی حال.......

د افغانستان ښوونیز نظام او نړی وال ریفورمونه..... ....

سریزه...

په افغانستان کې غیرمرکزي ښوونیز نظام.... ....

شخصی سکتور په افغانی ښوونه او روزنه کې..........

د خپلی خوښی ښوونځی او ښوونه او روزنه..... ....

په افغانستان کې د ښوونې او روزنې په چارو د ولس برخه اخستنه...........

د ارزښتونو تعلیم او تدریس � تجدد ئي.................

ښوونه او روزنه د ماشوم د حق په حیث............ ....

نتیجه...........

ماخذونه........

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکینی خبرې

نړیوالي (Globalization) په بشري ټولنو کې له ژورو او لویو بدلونو نو سره اړیکی لري. دغه بدلونونه د ټولنیزو چارو د تنظیم، د ټولنیزو خدمتونو دعرضه کولو او اړتیاوو د تولید، د ملتونو ترمنځ د اړیکو، د پوهی او معلوماتو د معني او د دوی د نفوذ د قوت او شکلونو، کلتور او ښوونې او روزنې په اړه رامنځ ته کیږی. که څه هم ټولګی ته به د نړی والی اغیزی لانه وی رارسیدلی، خو په لویه سطحه ئې د ښوونې او روزنې نظامونه بدل کړی او نور ئې هم بدلوی. د ښوونې او روزنې ریفورمونه په هر ځای کی لیدل کیږي او دغه ریفورمونه یو ډول ګډی ځانګړتیاوی لری.

د ښوونې او روزنې ریفورمونه د څه شی په هکله وي؟ ولی په عین وخت کې اوولی دا اوس پیښ شول؟ د ریفورمونو ترشا څه دلیلونه وي؟ موخې (اهداف) ئې څه وي؟ تراوسه څه لاسته ځني راغلی دي؟ آیا دغه ریفورمونه یوازی د لویدیځی نړی لپاره دي او که ختیځ هم ځینی اغیزمن شوي؟.

پدی راپور کې کوښښ شوی چې په دغو پوښتنو باندی په نړی واله سطحه د ښوونې او روزنې د ریفورمونو د یو لنډ پس منظر او د هغو د مشخصاتو د لنډی توضیح او بحث او د مختلفو هیوادونو څخه د ځینی مثالونو په وړاندی کولو سره، رڼا واچوله شی. په لومړی برخه کې د ریفورمونو لویي برخي په لنډ ډول بیان شوی، ځانګړي دیدګاه وی یي خلاصه شوی او د څیړنو د لاسته راوړنو یو لنډیز وړاندی شویدی. په دوهمه برخه کې یي به افغانستان کې په تاریخی اوموجوده حالاتو کې د ښوونې او روزنې په اړه د ریفورمونو په هکله بحث شوی او په هیواد کې د � ښوونې او روزنې د نړی والو ریفورمونو � نتایج تر بحث لاندی نیول شوی دی.

هیله کیږی چې دغه راپور به د ښوونې او روزنې د نړی والو ریفورمونو د موجوده جریان او لوري (میلان) په هکله معلومات وړاندی کړای شی. غالباًً په نژدی راتلونکی کې به د هیواد په ښوونه او روزنه کې ریفورمونه د بحث یوه مهمه اجندا وي ، چې دغه ډول معلومات به په ملي سطحه د ښوونیزو اصلاحاتو په اړه د بحث او مناقشو لپاره یوه لزومه وي. اساسی موخه د ټولو هغو اړخونو او افرادو بحث او مناقشی ته هڅول دي چې د افغانستان په ښوونه او روزنه کې فعالیت کوی او علاقه لری. هیله لرو چې دغه راپور به د افغانستان د ښوونې او روزنې د راتلونکو ریفورمونو په هکله د مباحثو لپاره مرسته وکړای شی. ریفورمونه او د ښوونې او روزنې اصلاحات او احیا بیله شکه یو ضرورت بلل کیږی.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه= سریزه

د ښوونې او روزنې مفهوم د ښوونځی تر مفهوم لوی او عام دی. د ټولو ټولنو په ښوونه او روزنه کې نوي نسل ته د ارزښتونو لیږدونه، انفرادی او ټولنیزو گروپونو ته د اخلاقو تفهیم ، د کلتور تعمیم ، کلتوری میراثونه او د کلتوری معنی گانو سیستم او د ملتونو د عرف او رواج انتقال او تعمیل شامل وي. ښوونه پخپله یو ارزښت او هدف دي، په خاصه توگه د معنوی اړخونو په اړه ځانگړی معناوي لری. ښوونه او روزنه د ټولنیز کیدلو د پروسی یوه برخه ده چې معنی یې دا ده چې موږ ځنگه ټولنیز وگړی شو، تر څو په خپله ټولنه کې او له نورو ټولنو سره د گډ اوسیدلو وړتیا پیدا کړو.

معمولاً د ښوونې او روزنې کلیمه د ښوونځی د کلیمی مترادف ده، کله کله د تدریس د کلمی په معنی هم استعمالیږی. پدې راپور کې ښوونه او روزنه د هغی د اخرنی معنی یعنی د ښوونځی او تدریس په معنی استعمال شویدی.

په عمومی توگه د ښوونې او روزنې څخه توقع دا وي چې لږ تر لږه ماشومانو ته لیک، لوست او حساب ور زده کړی، د ټولنی منل شوی اخلاقی کړه وړه (سلوک) ورزده کړی او د ټولنې په اقتصادي پرمختگ کې برخه واخیستلای شی. له ښوونې او روزنې څخه غوښتنې د ټولنو، وخت او مستقیمو او غیر مستقیمو گټه اخستونکو په تناسب توپیر لري . په اکثرو ټولنو کې توقع کیږی چې ښوونه او روزنه به افرادو ته لوړ ټولنیزدریځ (موقف) ور په برخه کړی.

د ټولنی او ښوونې او روزنې تر منځ اړیکی له مختلفو زاویو کتل کیدای شی. یو اړخ داسی دي چې په ټولنه کې مسلطی او حاکمی سیاسي، اقتصادي او کلتوري نظریې د ښوونې او روزنې په محتوی او جوړښت باندی هم تسلط لری او هغه تعینوی. حاکمي نظریې د تعلیمي نصاب او د ښوونې او روزنې په اداره او تنظیم رغنده (مصممی) اغیزې لري. پدې صورت کې د ښوونې او روزنې رول په ټولنه کې د مسلطو عقیدو زیات تعمیم او تقویه وي.

د ښوونې او روزنې او ټولنې ترمنځ د اړیکو بله نظریه د پورته نظری بشپړه سرچپه نظریه ده، یعنی د ښوونې او روزنې رول د ټولنې بدلون دي، یعنی ښوونه او روزنه ددې وړتیا لری چې په ټولنه کې حاکمي اړیکی او ټولنیز جوړښت بدل کړی.

بله بشپړه افراطی نظریه داسی ده چې ښوونه او روزنه او ټولنه هیڅ اړیکی نلری او یو پر بل باندی کومی اغیزې نه کوي. یوه منځنۍ نظریه دا ده چې ښوونه او روزنه او ټولنې یو پر بل باندې دوه ازخیزه اغیزې لري. نو ښوونه او روزنه د ټولنیزو هڅو یوه مهمه برخه ده او له ټولنی سره د هر ډول رول او اړیکو په صورت کې د فرد او ټولنی دواړو د پرمختیا لپاره لوی اهمیت لری.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونه او روزنه د هغی د قیمت له اړخه هم ارزښت لری. د ښوونې او روزنې لګښتونه د ټولنو د عمومی بودجو لویه برخه تشکیلوی. په پر مخ تلونکو ټولنو کې د ښوونې او روزنې د وزارت پرسونل تر ټولو لوی دولتی توظیف شوی پرسونل او د ښوونکو معاشونه د ملی بودجو تر ټولو دروند بار وی. د ښوونکو معاشونه د ښوونې او روزنې د بودجې معمولاً ۸۰ � ۹۰ فیصده تشکیلوی.

ښوونه او روزنه په ټوله نړۍ کې په ډېر ژور ډول د نړۍ والی تر فشار او اغیزی لاندی راغلی ده. هغه نړی والی چې پدې اخرو لسیزو کې واقع شوی، د هیوادونو ترمنځ د اړیکو او معاملو له اړخه یو نوی پړاو دی او د یو شمیر مختلفو مسئلو په هکله صورت نیسی. په نړۍ والی کې اقتصادي، تکنالوژیکي، سیاسي، او کلتوري قواوي شاملی وي چې ټولی، خو په خاصه توګه اقتصادي پروسه د � آزاد مارکیټ � له فلسفی څخه اغیزمنه او ددغي پروسي لخوا اداره کیږی. تکنالوژیکي پرمختګ د بین المللی برېښنائی شبکي Internet او نورو ذریعو پوسیله په لویه پیمانه د معلوماتو په خپرولو او شریکولو کې بدلون راوستی دی په سیاسي مستوی کې د ملی حکومتونو په شکل کې بدلونونه او د حکومتونو د ماموریتونو او حکومت کولو لپاره د نویو لوایحو او مقرراتو وضع کیدل شامل دی. په کلتوری اړخونو کې د نړی والی څخه استنباط د معیاری کیدنی ، ورته والي او یو شان کیدنی (همجنس کیدنی) په شکل راښکاره شوی دی. نړیوالی په بنیادی توګه یوه اقتصادي پدیده ده، خو د کلتور او حکومت داری لپاره یو شمیر مهم نتایج لري. اساساً داسی عناصر او قواوی پکی دي چې ټولنیزی شیګنې، ډیموکراتیکه برخه اخستنه او (د ولس په نسبت) مسؤلیت او حسابدهی ئې د توجه وړ ټکي نه وي، خو له بلې خوا د نړۍ والي سره ازادي، ډیموکراسي او اقتصادي وده ملګرې وي.

له اتیاومی (۱۹۸۰م) لسیزی راپدیخوا په ټوله نړۍ کې د ښوونې او روزنې په هکله ریفورمونه رامنځ ته شوی دی. ښوونیز ریفورمونه باید د ټولنی او ښوونې او روزنې د اړیکو انعکاس وکړی او ټولنیز پرمختګونه منعکس کړی. آیا د اخرنیو لسیزو د ریفورمونو پالیسی ګانی د ښوونې او روزنې او ټولنیز پرمختګ د دوه اړخیزو او متقابلو اغیزو مثالونه دي او یا لکه څنګه چې ادعا کیږی، په اساسی توګه د نړۍ والی د فشار نتائج دي؟.

د ښوونې او روزنې په ډګر کې چه کوم ریفورمونه د نړۍ په مختلفو هیوادو کې رامنځ ته شوی ،که په لویه او که په وړه پیمانه بدلونونه دی، یو ډول ګډې ځانګړتیاوي او ګډ عناصر لری. دوی سره ورته موخې لری، تقریباً یو ډول طریقی پکاروي او جوړښت او محتوی ئې تقریباً سره یو ډول او یا دومره سره نژدې وي چې بیل نشی بلل کیدای. دغه سره ورته والی تر یوه حده د ملتونو له یوبل څخه د تقلید او له یو بل څخه د نمونو د قرضولو د میلان نتیجه ده، خو له بلی خوا او تر ډیره حده دغه ورته والی په مجموعی ډول د ټولنو هغه بدلونونه دي چې د نړۍ والی د پروسی تر اغیزو لاندی ئې داسی بدلونونه موندلی چې ګډ او سره ورته اجزاوی لری. ګډې ځانګړتیاوي عبارت وي له: د حکومتو نو د رول کمزوري کیدل، د پانګو ازاد انتقال، د آزاد بازار د اقتصاد اصل، د پانګه والی (سرمایه داری) د نظام تعمیم او پراختیا او د معلوماتی تکنالوژی انقلاب او همداراز د کمزورو هیوادونو تجرید او انزوا، د اقتصادی

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بازار (مارکيټ) انحصار، د ښوونې او روزنې د مفکورې تعويض د مادام العمرزده کړې په مفکوره او نور . دغو ټولو کيفيتونو د ښوونې او روزنې په محتوی او جوړښت (شکل) باندی په ټوله نړۍ کې اغيزی کړې او دغه اغيزې د ښوونې او روزنې په ډګر کې د اصلاحاتو او ريفورمونو په راوستـــلو سره ثابت او رامنځ ته شويدی. دغه بدلـــونونه د ټولنو په ښـــوونه او روزنه کې د ستـــونزو د حل لپاره رامنـځ ته کيږی، خو د ټولنـــو د ښـــونيز نظام برابـــرول له نړۍ وال ښوونـــيز کلـــتور سره هم د دغـــو بدلـــونو يوه مـــوخه وي. د دې لپـــاره چـې پر مختلونکی (غريـب) هيوادونه اقتصادی مرستی تر لاسه کړای شی، نو مجبور دی اوپرته لدې بله لاره هم نلری، يوازی دا چې بايد د نورو � پيښی � وکړی او د � پرمختللو ملتونو � پشان ځان وښيی.

پدې ليکنه کې د ښوونې او روزنې د ريفورمونو د مختلفو اصلاحاتو او په نړۍ واله سطحه د هغوی ځينی مثالونه او مختلف اړخونه وړاندی کيږی. وروسته بيا د � د نړۍ والو ريفورمونو � ممکنه نتائج د داسی هيواد لپاره لکه افغانستان، چيری چې ښوونيز ريفورمونه به غالباً د نژدی راتلونکی مبحثونو د اجندا مهم ټکی وی، څيړل شوی دې. افغانستان لاتراوسه (۱۳۸٤ هش) هم د نسبی ناقراری په حالت کې د انتقالی اداری لخوا اداره کيږی (عمومی ټاکنی په نژدی وخت کې پلان شوی دی). د ميليونونو ماشومانو لپاره چې اخرنی لسيزی له ښوونې او روزنې څخه بی برخی شوی وو، د ښوونځـيو غوښتـــنه کيـــږی. نـصاب په رښتيـــنی معنی موجود نه دې، خو درسی کتابونه او د ښوونځـــــيو په اونيز درسی پروګرام کې د مضاميـــنو شمير تل د مختـــلفـو حکومتـــونو لخـــوا د بدلـــــــون او رابدلـــــــــــونو موضوع ده. د تدريس لپاره بشری قوه (ښوونکی) ډير کم مسلکی پوهه لری او د عمر له اړخه هم ځوانان ندی.

د يوی لويی مودی لپاره په هيواد کې حکومت نه وو او په لويه برخه کې د ښوونې او روزنـــې مسرليـــت د دولت لخـــوا نه تر سره کيـــده او د دولت رول غير دولتی مرسساتو، په خاصه توګه بـــين المـــللی غير دولتی او ټولنيزو مرســــساتو اجرا کاوه. د اتياومی لسيزی له پيل څخه د ښوونې او روزنې دولتی مرستـــه يوازی په ښـــارونـــو کې محدوده وه. په کليوالو سيمو کې که ښـــوونه او روزنـــه موجود وه، هغـــه هم يوازی لومړنی ښوونه او روزنه وه چې تر ډيره حده غير دولتی مرسساتو په مخ بيوله. دغه وضع بـــدليـــدونکی ده. خو له بلی خوا نړی والی هم د هيواد د دولتی چارو په ترســره کـــولو او ټولنيزو خدمتو په وړاندی کولو کې خپلی اغيزی ښکاره کوی. نو دا چې له يوی خوا زمونږ ارزښتونه او نوی په پښو دريدونکی ملت او زمونږ اړتيا وی او مجبوريتونه او له بلی خوا قدرت لرونکی نړۍ والی به زمونږ په راتلونکی ښونيز نظام باندی څه اغيزی کوی او د دغو قواوو ترمنځ به زمونږ د ښوونيز نظام شکل څنګه وي، دغه مسئله د نړۍ په سطحه د ښوونيزو ريفورمونو په رڼا کې تحليل او څيړنی ته اړتيا لری. پدی ليکنه کې دغه کوښښ شوی خدای (ج) دې وکړی چې تر يوه حده روښانه کوونکی وي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه

په افغانستان کې دښوونې اوروزنې تاریخي پس منظر

په افغانستان کې د نورو اسلامی ټولنو په څیر ښوونه او روزنه لوي او اوږد تاریخ لري. د اسلام د مبین دین له راتګ سره ښونه او روزنه تر زرو کلونو اوږد تاریخ لري. د ښوونې او روزنې ننی شکلونه په دریو ډولو ویښل کیدای شي: سنتی تعلیمات، اسلامی تعلیمات او عصری یا په بل عبارت غربی ډوله تعلیمات.

١ .سنتي تعليمات

په افغانستان کې کرنیزو یا مالداری ټولنو د خپل پایښت لپاره د اړوندو مهارتونو د لیږرولو لپاره د ښوونو مختلفی سنتی لارې له ډیرې پخوا زمانی څخه رواج کړی وي. له یوه نسل څخه بل نسل ته د مهارتونو، ارزښتونو، کلتور، رواج او عقایدو لیږدول معمولاً په شفاهی توګه د منظومو او یا منـثـورو کیـسو په ډول تـرسـره کیـده او هم ترسره کیـږي. افغانی ټولنه د لیك لوست له ټیټې سطحې سره سره د کیسو او شعرونو ویلو ډېر اوږد او ژوندی تاریخ لري؛ دډېر پخوانی کلاسیك ادب ډېری کیسی او شعرونه تر دې دمه خوله په خوله رارسیدلی او د ډېرو خلکو په یاد وي. کیسی معمولاً اخلاقـی پیغامونه انتقالوی او له ماشومانو (او نورو اوریدونکو) څخه یې توقع دا وی چې دوی هغه څه زده کړي چې غوښتل کیـږی او د فرد مسئولیت او کړه وړه د نورو په مقابل کې پکې وي. پټې اوښکاره موخې یې انساني ښیګڼې لکه ریښتنولي، زړه سواندوالی، احترام او همدردي او نوروي. ماشومانو ته د کورنی یووالی، اطاعت، مرستې، له نورو سره د خپلی پوهی د شریکولو، د هر ډول تیری په مقابل کې جګړه کولو او دریدلو او د انصاف او عدالت لپاره د مبارزی کولو زده کړي ورکولو کیږي.

په سنتی ښوونه او روزنه کې اسلامی تعلیمات هم شامل وي او په ورځني ژوند پورې اړوند اسلامی معلومات پکې وي: داسې ښیګڼې لکه سخاوت، میرانه، زړه سوی او میلمه پالنه د یو ښه مسلمان د صفتو په بڼه بلل کیـږي او د زده کړو لویه برخه جوړوي. د اســــــلام د تاریخ او د حضـرت محمد "ص" د ژوند حالـت هـم په سنتی ښوونه کې شامل وي.

2.اسلامي ښوونه او روزنه

نـــــنی اسلامی ښوونه او روزنه په جوماتونو او مدرسو کی پــه تدریس باندې مشتمله ده . جومات دکلي ټولو وړو ماشومانو (نجونو او هلكانو) ته اسـلامي لـومړنی ښـوونه او روزنه برابروي . ټول هغه ماشومان چې عـمر یې

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دځلورو او شپږو کلونو تر منځ وي، هره ورځ جومات ته ځي او یو یا دوه ساعته له ملا څخه اسلامي لومړني درسونه وایي (معمولاً بې له معنا څخه). داسلام پنځه بناوي ، دلمانځه رکنونه او شرطونه او اسلامي ارزښتونه ځینې زده کوي . د مسلمانانو په حیث پر ماشومانو شفقت او پر هغوی باندې لطف او لورینه دهر مسلمان دنده بلل کیږي. که ښوونځی نه وي ، یوازې هلکان تر نه یالس کلنۍ وروسته کولای شي په جومات کې درس ووایي.

مدرسې زموږ په هېواد کې یو اوږد تاریخ لري . نارینه زده کوونکي (طالبان) پر اسلامي مضمونونو سربیره عربي ژبه ، منطق ، بدیع ، بیان ، ادب او شعر هم زده کوي . ټول مربوط کلی دمدرسې د چلولو مسئوولیت لري . یو زده کوونکی دمدرسې دبیلابیلو مضمونونو دټاکلي شمیر کتابونو تر زده کړې وروسته ملا بلل کیږي . محدود شمیر ثانوي مدرسې د دولت له لوري هم اکمالیږي . دغه مدرسې شپږ ټولګي لري چې له هغه څخه تر فراغت وروسته زده کوونکي کولای شي چې دکابل پوهنتون دشرعیاتو یا حقوقو په پوهنځي کې شامل شي.

ددولتي اسلامي ښوونې او روزنې او مدرسو هدف ټولنې ته دقاضیانو ، دولتي کدرونو او داسلامي مضمونونو دښوونکیو وړاندې کول دي . نجونې له رسمي اسلامي ښوونې اوروزنې څخه تل مستثنا یا جلا وي . د نجونو لپاره په جومات کې دلومړنۍ ښوونې او روزنې تر حاصلولو وروسته، داسلامي ښوونې او روزنې دحاصلولو یوازینی ځای لومړنی ښوونځی وي- خوچې نجونو ته دغه زمینه برابره وي اویا یې میندې او پلرونه ورته ، هغه څه چې معمول دي ، په کورو کې تدریس کړي.

3.عصري ښوونه او روزنه

عصري ښوونه او روزنه په افغانستان کې یوه نوې پدیده ده. دهلکانو لپاره لومړنی ښوونځي لومړی ځل په ۱۹۰۳م کال او د نجونولپاره په ۱۹۲۱م کې په کابل کې جوړشو . لومړني او ثانوي ښوونځي هیڅکله خصوصي شوي ندي، خو اسلامي ښوونه او روزنه مدام خصوصي او وړیا وه . عصري ښوونه او روزنه سره له دې چې دانکشاف له پاره یې بهرنۍ مرستې لرلې ، دشلمې پیړۍ تر نیمایي پورې ډیره ورو روانه وه. په ۱۹۷۰م کلونو کې د مکتب د عمر دماشومانو نژدې دریمه برخه په لومړنیو ښوونځیو کې شامله وه، چې ۷% یې نجونې وې . خو په کابل کې بیا ۳۵ % زده کوونکي نجونې وې ، په داسې حال کې چې په کلیو کې نجونو ته دزده کړې کومه زمینه نه وه برابره.

له لومړني ښوونځي څخه نیولې تر لوړو زده کړو پورې په وړیا توګه دعصري ښوونې او روزنې یوازینې مسئوول دولت و . ښوونې او روزنې په افغانستان کې مدام یو مرکزي نظام درلود، دښوونې او روزنې ولایتي اداري یوازې دپوهنې دوزارت استازې وې � نیغ په نیغه یې خپل کوم قدرت او واک نه درلود.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښـوونـې او روزنې لـه نـظـره، د افغانستان په تاريـخ کـې دناآراميو او پاڅـونـونـو پـه بـهيـر کـې ، په ټـول نـوي تـاريخ کې ، درې مـوضـوعـګـانـې ډيـرې مـهـمې دي:

په ښوونه اوروزنه کې داسلام نقش

دنجونو له پاره ښوونه او روزنه

داسلامي ښوونې او روزنې دولتي کنټرول

امان الله خان چې په کال ۱۹۲۰م کې په افغانستان کې دښځو له پاره ښوونه او روزنه پلې کړه ، دنجونو لــپاره دښوونځيوپه جوړولو او پر ديني مدرسو د کنټرول حاصلولو له کـبـله د سختـــو مخالفتونو په نتيجه کې جلا وطنۍ ته اړ شو.

په ۱۹۷۸ م کې چـــې کمونستانو دافـــغـــــــانستـــــــــان واګې غصب کړې، دښوونې او روزنې پخوانی نصاب ، چې پر اسلام (په ټولنه کې داسلام نقش او دهر فرد له پاره داسلام اهميت) بناو، دشوروي تر اغيز لاندې نـــوی نصاب بانــدې بــدل شــو. دغه نوی نصاب د اسلامي ارزښتونو او افغاني فرهنګ په ضد وپيژندل شو. ددغه نصاب په ضد غبرګونونو، په تيره بيا په کليو کې ، شدت وموند. خلکو له ښوونځيو څخه په لومړي قدم کې دنجونو او په دويم قدم کې دهلکانو په ايستلوپيل وکړ.

دشوروي پرضد د جهاد په بهير کې (۱۹۷۹ � ۱۹۹۲م) غير دولتي نړيوالي مرسسې په افغانستان کې دښوونې او روزنې دپروسې په وړاندې بيوولو کې راګډې شوې . ورپسې جو خت په دغه وخت کې ، په افغانستان کې دښوونې او روزنې دوه موازي نظا مونه رامنځته شول، چې يو يې په ښاري سيمو پورې تړلی حکومتي نظام واو بل يې په کليوالي سيمو پورې تړلی غير دولتي نظام وو.

دمجاهدينو تر کنټرول لاندې سيمو کې دبرابرۍ شوې ښوونې او روزنې يوه نتيجه د نـجـونو دښـــوونځيـو پيژندګلوي وه. په دغــو ښوونځيو کـــــې د نجونو شميره ورځ په ورځ زياتيده . يوازنې کو ټلی دليل يې هغه درسي کتابونه وو چې افغانانو داسلامي او افغاني ارزښتونو په رڼا کې ليکلي وو او ورسره ورسره يې نوې پيدا ګوژې لرله.

تر ۱۹۹٦م وروسته دافغانستان ډيره زياته برخه دطالبانو تر واک لاندې وه او يوه حکومتي اداره يې پکې جوړه کړې وه. دغې اداري کوښښ وکړ چې يوی نوی تعليمي نصاب ، چې ډير اسلامي مضمونونه يې لرل ، پلی کړي . په نويو مدرسو کې له تدريس څخه دطالبانو هدف داو چې زده کوونکي يوه سمه او کره اسلامي نظريه (= طالبان) زده کړي او په عين حال کې په نويو مضمونونو کې تربيه شي ، چې دعصري ښوونې او روزنې دزده کوونکو مقابله وکولای شي .له همدې امله يې دانګليسي ژبې مضمون له نورو مضمونونو سره (داړونده ښوونکي دشته والي په شرط) ور

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

معرفي کړي وه. په ښوونځیو کې دنجونو ګډون يې ناروا بللی و. خو دغې ناروا زياتره په ښارونو پورې تړاو درلود، په کليوالي لومړنيو ښوونځيو کې دنجونو شميره مخ په زياتيدو وه.

د ۲۰۰۱ م کال په پای کې دطالبانو دنظام تر ړنګيدو وروسته ، په تيره بيا د ۲۰۰۲ م کـــال په جون کې دمنځمهالې اداري له رامنځته کيدو سره جوخت نجونو بيرته ښوونځيو ته، په تيره بيا په ښارونو کې ، مخه کړه. همدغه راز، په کليوالي سيمو کې هم په ښوونځيو کې دنجونو شميره زياته شوه. يو نوی تعليمی نصاب جې اسلامی مضمونونه په کې تر پخوا پوره کم شوي دي، په لومړنيو ښږوونځيو کې معرفي شو.

ميندی او پلرونه اوس هم باور لري چې دښوونځيو بريليکونه اودپوهنتون ډيپلومې يې له اولادونو سره دښه ژوند ، ټولنيز دريځ او تجربې په ترلاسه کولو کې مرسته کوي . والدين او ټولنه غواړي چې ماشومان يې زده کړه وکړي او د ټولنې ، ملت او نړی يوښه تبعه يا غړی ځينې جوړ شي . اسلامي ښوونه او روزنه په دې لړ کې ډيره مهمه ګڼله کيــــږي . مـيـنـدې او پـلرونه غواړي چې اولادونه يې اساسي اسلامي ارزښتونو او سنتي علومو ته درناوی زده کړي . ښوونځي بايد دميندو او پلرونو غو ښتنو ته ځواب ووايي . که نه، نو ښوونه او روزنه به مخ په شا ولاړه شي . په تيره بيا په کليوالي سيمو کې . دايو مهم درس دی چې تاريخ موږ ته راکړی دی!

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه

نړیوالی (Globalization) د خلکو د ژوند ډول بدلوي � دا چه د نړۍ په کوم ګوټ کې اوسو، ډېر توپیر نلري او هر چیرې خپلې اغیزې لري. نړیوالی زموږ د ژوند په اقتصادي، تخنیکي، سیاسي او کلتوري اړخونو باندې اغیزې کوي. د نړیوالی د پرمختللو قوتونه په عمده ډول اقتصادي، د پانګوالی د نظام توسعه او د آزاد بازار مفکوري دي. هغه قوتونه چې نړیوالی په مخ بیایی، د هېوادونو د ښوونې او روزنې په نظامونو کې بدلون راوستل غواړې او یوه نښه یې داده چې د ښوونې او روزنې په محتوی او ساختمان دواړو کې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې مشابه بدلونونه او اصلاحات عملي کیږي. نړیوالی حکومتونه دې ته اړ باسي چې ښوونې او روزنې ته پراختیا ورکړي، څرنګوالی یې ښه کړي او په عین حال کې په خپلو ښوونیزو دولتي لګښتونو (تخصیص) کې کمښت راولي. غیر مرکزي کیدنه د دغې ماجرا د حل لپاره د یوې وسیلې په توګه عملي کیږي.

د نړیوالی بنیادي مفکوره یعنی د آزاد بازار اصل څکه په ښوونه او روزنه کې د رقابت اصل ته جایز بولي چې دغه اصل به اغیزمنتوب ښه کړي؛ د ښوونځیو په محلي سطحه اداره کولو ته څکه اجازه ورکوي، چې د هغه په نتیجه کې به د ښوونیزو چارو په ګټورتیا کې ښه والی رامنځته شي؛ او بالاخره په محلي سطحه د ښوونځیو تمویلول څکه ښه بولي چې د منابعو ښه ترا سمون به رامنځته کړای شي. برسیره پردې داسې انګیرله کیږي چې د ښوونځیو کیفیت به هغه وخت ښه وي، چې د محلي اړتیاو سره سم برابر شي. د مختلفو ښوونځیو ترمنځ د انتخابولو امکانات، شخصي ښوونځي او په ښوونیزو چارو کې د ولس برخه اخیستنه د ښوونیزو اصلاحاتو (ریفورمونو) اړیني اجزا وي دي.

په ځانګړي توګه د دریمې نړۍ په هېوادونو کې ښوونیز ریفورمونه تر ډېره پورې د نړیوال اقتصاد د فشارونو اغیزې منعکیسوي. په ښوونیزو اصلاحاتو کې یو نسبتاً. متناقض عنصر د ارزښتونو (یا اخلاقي زده کړو) تجدد او بیا احیا وي. دغه تجدد د مختلفو دلایلو له مخې د ختیځې او هم لویدیځې نړۍ په هېوادونو کې پیښ شوي وي.

ښوونه او روزنه د ماشوم د حق په حیث، مساوات او د ښوونیزو چارو ښه ترا اغیز منتوب او ګټور توب د ښوونیزو ریفورمونو اساسي ناري (شعارونه) وي. تراوسه پورې څیړنو د دغو شعارونو د موخو (اهدافو) عملي نښې نښانې ندي جوتې کړې او په سرچپه ډول، داسې نښې نښانې لیدل شوي چې ټولنیز توپیرونه زیات شویدي. مالي اغیزمنتوب په لږه اندازه ښه شوی وي.

د شخصي ښوونځیو او یا د هغو ښوونځیو چې ولسي برخې اخستنې لوړه درجه لري، ګټورتوب هم ندی ثابت شوی او د مختلفو ښوونځیو ترمنځ د انتخاب امکانات هم معمولاً د ټولنې د مستعید قشر په ګټه تمام شوی دی.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارزښتونو د ښوونې تجدد بیا د مدني ښوونو په دیني تعلیماتو د اړولو او یا په عمومي توګه د غربي ارزښتونو په مقابل کې د عکس العمل په شکل ښکاره شویدي � لږ تر لږه په اسیائی او اسلامي هېوادونو کې.

په افغانستان کې پخواله دې چې د غیر مرکزي کیدنې په مسئله بحث وشي، نور د پام وړ ډېرمهم مسایل دي. لومړی شی چې باید توجه ورته وشي هغه د یوې جامع تعلیمي پالیسي جوړول دي چې د ښوونیز نظام د دوام مسئله یې باید اساسي موخه وي. ددغه ډول پالیسي لپاره باید څیړني، د اړتیاوو ارزوني، غوښتني، منابع او نور ترسره شي.

که څه هم د ښوونې او روزنې د پراختیا په هکله ډیر پرمختګونه شویدي، اما بیا هم دغه مسئله یوه ستونزه ده. په هېواد کې د ښوونځي د عمر د پنځو میلیونو په شاوخوا کې ماشومانو، لږ او ډېر دری کاله پخوا د ښوونځی ډېر لږ امکانات درلودل. او غالباً هیڅ یو هېواد به په نړی کې ددې وړتیا ونلري چې دغه ډول یوه ستونزه سمدلاسه په دومره لنډ وخت کې حل کړي او په میلیونو ماشومانو ته د باکیفیته ښوونځیو امکانات برابرکړي او د یوې تعلیمي دورې لپاره یې په ښوونځیو کې وساتي.

پدغو شرایطو کې د ښوونیزو چارو د پراختیا لپاره تر ټولو مخته پلان او د هغه مطابق د ملي مالي منابعو په لاس راوړلو او برابرولو ته لویه اړتیا لیدل کیږي.

افغانستان د یوه جګړی ځپلي هېواد په حیث به تر ډېره پورې په باندینیو ورپیا مرستو تکیه کوي، اما له اوس څخه ددې اړتیا لیدله کیږي چې پدې هکله فکر وشي چې باید څنګه کورنیو عایداتي منابعو ته وده ورکړه شي چې ترڅه وخت وروسته باندینیو مرستو ته دغه اړتیا له منځه ولاړه شي. هغه متل دي چې � قرضدار اړ وي.�

ددې لپاره چې د امکان تر حده ډېرو ماشومانو ته د ښوونې او روزنې امکانات تیار کړل شي، په مرکزي سطحه ملي پلان ته اړتیا لیدل کیږي. په مرکزي سطحه د پلان جوړولو په صورت کې هم، محلي ذیعلاقه عناصرو ته په ښوونیزو چارو او د ښوونځیو په چلولو کې لویه ونډه ورکول کیدای شي. د هېواد په متشتته وضع کې قوی مرکزیت ته په غیر مرکزي نظام باندې ترجیح ورکول کیږي. د غیر دولتي مرسساتو د چارو او ونډې همغاړي کول او تنظیمول په مرکزي اداري پورې مربوطه مسئله ده. د نړیوالی ټولنې له مالي او تخنیکي مرستو څخه د هېوادوالو په ګټه اغیزمنه استفاده کول د ټولو خواوو په ګټه ده او یوه ضروري مسئله بلل کیږي. لازمه ده چې ددې کار لپاره مناسب تدبیرونه وسنجول شي.

د هېواد د ښوونې او روزنې د اوږد مهاله پالیسي د جوړولو لپاره دې ته اړتیا ده چې د جوړولو په پروسه کې ټې غښتلي ذیعلاقه خوا وې ونډه ولري. پدې هکله موجوده تجربي او د نورو څیړنو نتایج ګټور او لازم بلل کیږي. د ولسونو تجربې باید له پامه ونه غورزولی شي، بلکه راټولي او نورو ته انتقال شي. د شخصي سکتور لپاره باید د اسلامي تعلیماتو ټولنیزي تجربي او د غیر دولتي موسساتو تجربي تحلیل او وارزول شي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تیرو لسیزو د تجربو راټولو ته لویه اړتیا ده � د مثال په ډول د ښوونځیو محلي شوراګانې، محلي اداري سیستمونه، د غیر دولتي مرسساتو اداري سیستمونه. د داخل الخدمت د روزنې کورسونه او نور. په راتلونکي کې د ښوونیزو اصلاحاتو د پلانونو لپاره د دغه ډول معلوماتو راټول ډېر ګټور بریښي. دا چې د هېواد ښوونه او روزنه به تر کومه حده د داسې نړیوالو � ښکلیو � مفاهیو، لکه اغیزمنتوب، ګټورتیا، مساوات، ازادي او نورو تر سیوري او اغیزي لاندي راشي، به په راتلونکي کي وو ینو.

سره له دې چې د هېواد ښوونیز لګښت (د لومړنۍ دورې د یوه زده کوونکي یو کلن تعلیمي لګښت ۲۰- ۳۰ امریکائي ډالره دی) په نړۍ کې تر ټولو ټیټ لګښت شـــئي، خو بیا هم په نژدې راتلونکي کې داسې نه بریښي چې ملي مرکزي عایدات به ښوونیز لګښتو پوره کړای شي، نو ځکه د یوه منځنی مودل لټه په کار ده، چیری چې به لګښتونه د مرکزي او سیمه ایزو ادارو ترمنځ شریک شوی وي.

د ښوونځی پرېښودلو او د ناکامیو ډیره لوړه فیصدي دا حقیقت را په ګوته کوي چې د مالي اغیزمنتوب لپاره د دغو عواملو د ښیګنې لپاره ډېر څه په کار دي او د دغو دو مسئلو ښیګڼه به ډیره ګټه ورسوي.

د جنکیانو د ښوونې او روزنې لپاره، که څه هم قانوني موانع نشته، خو ډېري ستونزې لا په مخکې دي. د خپلي خوښي د ښوونځیو د انتخابولو حق د ښوونځیو او حتی درسي کتابونو په اړوند لا د هېواد د راتلونکي په افق کې هم نه بریښي او لا تر اوسه د بحث موضوع نشی کیدای.

اسلامي تعلیمات او غربي ډوله ښوونه او روزنه په هېواد کې نه جلا کیدونکي دي. د نورو اسلامي هېـوادونـو په ډول په هېواد کې هم � په نوی نړیواله قرینه کې، د معتبری پوهـــی او کلتـــور تعـریف یوه متنـــازع فیه مسئـــله ده او ښـــوونځی د دغـــې مناقـــشي محور دی(xvii � مخ) .

والله علی ما نقول وکیل

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه

د افغانستان اساسي قانون ۱۳۸۳ هـ ش.

امیر محمد منصوري، ۲۰۰۰م ، دست آوردهاي آموزشي و عوامل موثر بر آن از شاگردان در مکاتب افغانستان، تیسیس ماستري، پوهنتون ستاکهولم.

جمیل الرحمن کامگار ، ۱۳۸۲هـش ،تاریخ معارف افغانستان، بنگاه انتشارات میوند، کابل.

حبیب الله رفیع، ۱۳۷۷ هـ ش، په افغانستان کي د عصري ښووني او روزني پیل او پراختیا، د افغانستان د څیړنو مرکز، پیښور.

عزیزالدین آماج، ۱۳۷۰ هـ ش، په افغانستان کي د ښووني او روزني لنډه تاریخچه ، کابل، د ښووني او روزني خپرونه.

معارف افغانستان از سال ۱۳٤۰ هش، وزارت معارف افغانستان، کابل

Abu-Duhou, I. (1999). School-Based Management. Paris: UNESCO/IIEP.

Arnove et al (1999). Reframing Comparative Education. The Dialectic of the Global and the Local. In R.F. Arnove and C.A. Morres (eds). Comparative Education. The Dialectic of the Global and the Local. Boulder: Rowman & Littlefield Publishers Inc.

Ban,T. & Nishino,M. (2001). Japan: Educating for Sound Mind. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Beare, H. (1993). Different Ways of Viewing School-site Council: Whose Paradigm Is in the Use Here? In H. Beare and W.L. Boyd (eds). Restructuring Schools. An International Perspective on the Movement to Transform the Control and Performance of School. London: The Falmer Press.

Bray, M. (1999). Control of Education: Issues and tension in Centralisation and Decentralisation. In R.F. Arnove and C.A. Morres (eds). Comparative Education. The Dialectic of the Global and the Local. Boulder: Rowman & Littlefield Publishers Inc.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Carnoy, M. and McEwan, P.J. (2001). Privatisation Through Vouchers in Developing Countries: the Cases of Chile and Colombia. In H.M. Levin (ed.). Privatising Education. Can Marketplace Deliver Choice, Efficiency, Equity and Social Cohesion? Boulder: Westview Press.

Carnoy, M. (1999). Globalisation and educational reforms: what planners need to know. Paris: International Institute for Educational Planning.

Carnoy, M. (2002). Foreword. In H. Daun (ed.). Educational Restructuring in the Context of Globalisation and Local Demands. New York: Routledge/Falmer.

Cranley, M.E., Pinpradit, N. & Sintoovongse, K. (2001). THAILAND: BEYOND MATERIALISM. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Cummings, W., K., & Hawkins J., Tatto, M.,T. (2001a). THE REVIVAL OF VALUES EDUCATION IN THE PACIFIC BASIN. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Cummings, W., K. (2001b). THE FUTURE OF VALUES EDUCATION IN THE PACIFIC BASIN. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Daun, H. (2002a). Conceptualisation and Results of Educational Restructuring. In H. Daun (ed.). Educational Restructuring in the Context of Globalisation and Local Demands. New York: Routledge/Falmer.

Daun, H. (2002b). Globalisation and National Education Systems. In H. Daun (ed.). Educational Restructuring in the Context of Globalisation and Local Demands. New York: Routledge/Falmer.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Daun, H. (2002c). Global Forces and Local Drives: The School in Decentralization. Paper presented at the conference "Economic Globalization & Education Reform" organised by the International and Comparative Education Research Institute at Beijing Normal University, Beijing, China, October 14-16, 2002 Beijing University.

Daun, H. (2003a). World System, Globalization and Governance. In H. Daun (ed.). World System, Globalization and Educational Change (Eight Cases). Stockholm: Stockholm University.

Daun, H. (2003b). Some Trends in Development, Research and Education. In H. Daun (ed.). World System, Globalization and Educational Change (Eight Cases). Stockholm: Stockholm University.

Duffield, M. (2002). Reprising Durable Disorder: Network War and the Securitisation of Aid. In: B. Hettne and B., Oden, (eds). Global Governance in the 21st Century: Alternative Perspectives on World Order. Stockholm: Almkvist & Wiksell International.

Guthrie, J.W. and Koppich, J.E. (1993). Ready, A.I.M, Reform: Building a Model of Education Reform and 'High Politics'. In H. Beare and W.L. Boyd (eds). Restructuring Schools. An International Perspective on the Movement to Transform the Control and Performance of School. London: The Falmer Press.

Fullan, M. (2001). The New Meaning of Educational Change. 3rd Edition. London: Teachers College Press.

Han, C., Chew, J.,Tan, J. (2001). Singapore: Values Education for Knowledge-Based Economy In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Hawkins, J., Nanzhou, Z. and Lee, J. (2001). China: Balancing the Collective and Individval. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Hettne, B. (2002). In Search of World Order. In: B. Hettne and B., Oden, (eds). Global Governance in the 21st Century: Alternative Perspectives on World Order. Stockholm: Almkvist & Wiksell International.

Kanayev, A. and Daun, H. (2002). Nationalism and Educational Transition in Central Asia. In H. Daun (ed.). Educational Restructuring in the Context of Globalisation and Local Demands. New York: Routledge/Falmer.

Karlsson, P. (2001). Wastes or Gains? A Discussion about 'Educational Wastage' with examples from Afghanistan. MA thesis, Stockholm University.

Karlsson, P. and Mansory, A. (2003). Islamic and Modern Education in Afghanistan - Conflictual or Complementary? In: H. Daun (ed.). Muslim Education Strategies in the Context of Globalisation. Leiden: Brills' Academic Publishers (in press).

Lickona, T. (1996). Eleven Principles of Effective Character Education In Journal of Moral Education 25(1): 93-100.

Levin, H. M. (2001). Studying Privatisation in Education. In H.M. Levin (ed.). Privatising Education. Can Marketplace Deliver Choice, Efficiency, Equity and Social Cohesion? Boulder: Westview Press.

McGinn, N. F and Welsh, T. (1999). Decentralisation of education: why, when, what and how? Paris: International Institute for Educational Planning.

Nyozov, S. (2003).Globalisation and Teachers' Life and Work: Case Studies from Rural Tajikistan. In H. Daun (ed.). World System, Globalization and Educational Change (Eight Cases). Stockholm: Stockholm University.

Ouis, P. (2002). Islamization as a Strategy for Reconciliation between Modernity and Tradition: Examples from contemporary Arab Gulf states. In Islam and Christian-Muslim Relations 13(3).

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Popkewitz, T. S. (2000). Reform as the Social Administration of the Child: Globalisation of Knowledge and Power. In N.C. Burbules and C.A. Torres (eds). Globalisation in Education: Critical Perspectives. New York: Routledge.

Roald, A. S. (1994). Tarbiya: Education and Politics in Islamic Movements in Jordan and Malaysia. Lund: Lund Studies in History of Religions.

Robison, R. (1996). The Politics of Asian Values. In The Pacific Review, 9(3): 309-327.

Samady, S. R. (2001). Education and Afghan Society in the twentieth century. Paris: UNESCO.

SCA, (2002a). School data.

SCA, (2002b). Reading and Writing Assessment of Afghan Primary School Children. Not published paper.

Sida (no date) Education, Democracy and Human Rights in Swedish development co-operation. Sida, Department for Democracy and Social Development, Education Division. Position Paper

Slater, R.O. (1993). On Centralisation, Decentralisation and School Restructuring: A Sociological Perspective. In H. Beare and W. L. Boyd. (eds). Restructuring Schools. An International Perspective on the Movement to Transform the Control and Performance of School. London: The Falmer Press.

Swedish Committee for Afghanistan (1998) Workplan 1998/1999. Peshawar SCA

Tatto, M. T. et al, (2001). Mexico: The Construction of National Identity Under Centralised Leadership. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Torney-Purta, J. and Hahn, C., H. (1988). Values Education in the Western European Tradition. In W.K. Cummings, S. Gupinathan and Y. Tomoda (eds). The Revival of Values Education in Asia and the West. New York: Pergamon Press.

UNICEF (2002). Rapid Assessment of Learning Spaces- Ministry of Education and UNICEF-Not published paper.

Walford, G. (2001). Privatisation in Industrialised Countries. In H.M. Levin (ed.). Privatising Education. Can Marketplace Deliver Choice, Efficiency, Equity and Social Cohesion? Boulder: Westview Press.

Winkler, D.R. (1993). Fiscal Decentralisation and Accountability in Education: Experiences in Four Countries. In J. Hannaway and M. Carnoy, (eds). Decentralisation and School Improvement. Can We Fulfil the Promise? San Francisco: The Jossey-Bass.

Download from: ketabton.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library